ERMENİSTAN'DA ANAYASA KRİZİ

AVİM

Ermenistanda yargı krizinin yaşandığı süreçteki en son gelişme, Haziran ayında parlamento tarafından anayasa değişikliği yapılması ile gerçekleşti. Bu değişiklik ile, dokuz Anayasa Mahkemesi hakiminden on iki senesini dolduran üç hakimin görevinin sonlandırılması meclis tarafından kabul edilmiş oldu.

Paşinyan hükümeti, 2018 de iktidara geldiğinden beri, ülkedeki yargının eski siyasi oligarşinin çıkarlarını gözettiği ve Anayasa Mahkemesi üyelerinin ülkedeki reformları engellediği gerekçesi ile hoşnutsuzluğunu belirtiyordu. Paşinyan, bu noktada yargıda şeffaflığı sağlamak için geçiş süreci adalet mahkemelerinin kurulması gerektiğini ifade etmiş ancak bu yönde bir girişim gerçekleşmemişti.

Paşinyan hükümeti ile yargı arasındaki çekişmenin nedenleri, önceki devlet başkanları Robert Koçaryan ve Serj Sarkisyan döneminde vuku bulan olaylara dayanmaktadır. 2008 ve 2018 yılları arasında görev yapmış olan Serj Sarkisyanın devlet başkanlığındaki Ermenistanda 2015te halk oylaması ile anayasa değişikliği gerçekleşmiş, buna göre başbakanın yetkilerinin güçlendirildiği parlamenter sisteme geçilmişti. Ülkedeki muhalefet, Sarkisyan iktidarının anayasa değişikliği için yaptığı kapsamlı propaganda kampanyasına karşı, Sarkisyanın bu anayasa değişikliğini desteklemesinin bir sonraki seçimlerde başbakan olarak görev yapabilmesinin yolunu açmak için olduğu eleştirilerini getiriyordu. Ermenistanda yasa gereği bir kişi en fazla iki dönem devlet başkanı olabilmekteydi ve Sarkisyanın başkanlığı 2018de sona eriyordu. Sarkisyan halk oylaması sürecinde parlamenter sisteme geçilirse başbakan adayı olmayacağını belirtmiş ancak 2018de parlamento tarafından başbakan seçilmiştir. Bunun üzerine Ermenistanda geniş çapta protestolar patlak vermiş, Kadife Devrim olarak adlandırılan bu süreç Sarkisyanın istifası ile sonuçlanmıştır. Parlamentonun bir başbakan seçememesi üzerine seçimler yenilenmiştir. Protesto hareketinin lideri Nikol Paşiynan Benim Adımım Bloku ile seçimlere girmiş, 9 Aralık 2018de yapılan seçimlerde parlamentoda çoğunluğu temin etmiş ve başbakan seçilmiştir.

Nikol Paşinyan gazeteci kökenli bir siyasetçidir. 1999da liberal eğilimli, muhalif gazete Haykakan Jamanakı kurmuş ve editörlüğünü yapmıştır. Paşinyan, 2008de Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde usulsüzlük yapıldığı düşünüldüğü için düzenlenen 1 Mart 2008deki protesto eylemlerine katılmış ancak Kanlı 1 Mart olarak bilinen 2008deki protestoların sonucu Kadife Devrim gibi olmamış, olağanüstü hal ilan edilmiş, protestolar orantısız güç ile bastırılmış, birçok kişi yaralanmış ve 10 kişi hayatını kaybetmiştir.

Ermenistan anayasa düzenini devirmekle suçlanarak yargılanan Paşinyan 2009dan Mayıs 2011deki affa kadar hapis yatmıştır.

Paşinyan iktidara geldikten sonra ülkedeki siyasi oligarşi ile mücadele için harekete geçeceği sözünü tutacağını açıklamıştır. Bu doğrultuda, eski cumhurbaşkanı Robert Koçaryan 2008deki seçim sonuçlarına hile karıştırdığı, kendisi gibi Karabağ doğumlu olan Sarkisyanın kendisinden sonra iktidara gelmesini sağladığı, Kanlı 1 Marttan sorumlu olarak protestoları bastırmak için polise emir verdiği, anayasal düzeni ihlal ve rüşvet alma gerekçesiyle yargılanmış, Erivan Mahkemesi ve Temyiz Mahkemesi kararı ile tutuklanmıştır. Ancak daha sonra Koçaryanın tutuksuz yargılanması ve kefaret ödenerek serbest bırakılmasına karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi de 2019 Eylül ayında Koçaryan lehinde karar vermiştir. Paşinyan yargının bu kararına karşı halkı protestoya çağırmış ve özellikle Anayasa Mahkemesi başkanı Hrayr Tovmasyanı hedef göstermiş, Tovmasyanın istifa etmesi için baskı yaptıysa da bu konuda başarılı olmamıştır.

Paşinyan Tovmasyanın hileli bir şekilde göreve getirildiğini ifade etmektedir. 2018 Mart ayında Gagik Harutyunyanın istifa etmeye ikna edildiği böylece Tovmasyanın Anayasa Mahkemesi başkanı olmasının yolu açıldığını belirtmektedir.[1]

Ayrıca, Ermenistan anayasasının 213. Maddesine göre 2015ten sonra atanan yargıçlar 12 yıllık bir dönem için görevlerini icra edebilirken, daha önce atananlar emeklilik yaşlarına kadar görevde kalabilmektedirler. Bu nedenle, Anayasa Mahkemesinin önceki iktidar tarafından atanan bir grup tarafından işgal edildiğini ifade eden Paşinyan, 213. maddenin değiştirilmesi için harekete geçmiştir. Anayasada değişiklik için 5 Nisan 2020da bir referandum yapılmasına karar verilmiştir. Buna göre referandumdan evet oyu çoğunluk olarak çıkarsa Anayasa Mahkemesinde görev yapan dokuz hakimin yedisinin görevlerinin son bulması gerçekleşecekti. Ancak COVID 19 sebebiyle 16 Martta olağanüstü hal ilan edilmesi, bu yüzden referandumun ertelenmesi[2] ve daha sonra bu şartlarda referandum yapılamayacağına karar verilmesi planları değiştirmiştir. Bu nedenle Venedik Komisyonuna başvurulduğunu açıklayan Paşinyan, Anayasa Mahkemesi meselesinin parlamentoda çözüme kavuşturulması yoluna gidileceğini açıklamıştır.[3] Venedik Komisyonu resmî adıyla Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu, anayasa hukuku alanında, Avrupa Konseyi'nin bir danışma organıdır. Ancak Venedik Komisyonu tarafından konu ile ilgili çekinceler ortaya konulmuş ve hakimlerin emekliliğinin gönüllü olması gerektiği ifade edilmiştir.

Nihayetinde parlamento onayı ile üç hakimin görevinin sonlandırılmasına, Tovmasyanın ise Anayasa Mahkemesi başkanlığı sonlandırılırken, üyeliğinin devam etmesine karar verilmiştir. Venedik Komisyonu Ermeni makamlarınca anayasa değişikliğinde kendilerinin tavsiyelerine uygun hareket edilmediği[4], yargının bağımsızlığını tehlikeye atmaktan kaçınmak için, mahkemenin yapısında kademeli bir değişikliğe izin verecek geçiş dönemi sağlanmadığı eleştirilerini getirmiştir.[5]

Ermenistanda henüz krizin son bulmamış olduğu görülmektedir. Ermeni makamları, Anayasa Mahkemesinde Koçaryan aleyhindeki davanın duruşmasının 7 Temmuzda başlayacağını ilan etmiştir. Bir diğer mesele ise, Anayasa Mahkemesi üyeliğine 1 Mart olayları kurbanlarının avukatlığını yapmış, Benim Adımım Bloku ile bağlantıları olan Vahe Grigoryanın atanması[6]

ve Ermenistanda her iktidar döneminde iktidarın amaçları doğrultusunda anayasa değişikliği yapılmış olduğu gerçeği Paşinyanın liberal amaçlar öne sürmesine rağmen otoriterleşmesi endişelerini ortaya koymaktadır.

Fotoğraf: MirrorSpectator.com

[1] Armenia to Hold Fifth Constitutional Referendum in the Spring, *Armenian Weekly*, 12 Şubat 2020, https://armenianweekly.com/2020/02/12/armenia-to-hold-fifth-constitutional-referendum-in-the-spring/

[2] Pashinyan: OHAL durumda referandum yapılamaz, *Ermenistan Kamu Radyosu*, 17 Mart 2020, https://tr.armradio.am/2020/03/17/pashinyan-ohal-durumda-referandum-yapilamaz/

[3] Armenian Constitutional Referendum Delayed Indefinitely, *MassisPost,* 18 Mayıs 2020, https://massispost.com/2020/05/armenian-constitutional-referendum-delayed-indefinitely/

[4] EU Body Chair Urges Armenia to Respect Constitution, *Asbarez*, 26 Haziran 2020, http://asbarez.com/195007/eu-body-chair-urges-armenia-to-respect-constitution/

[5] Armenian Parliament Adopts Contentious Amendments That Would Shake Up Constitutional Court, *Radio Free Europe Radio Liberty,* 22 Haziran 2020, https://www.rferl.org/a/armenian-parliament-adopts-amendments-on-constitutional-court/30684853.html

[6] Government Ally Confirmed to Armenias Constitutional Court, *Eurasia Net*, 19 Haziran 2019, https://eurasianet.org/government-ally-confirmed-to-armenias-constitutional-court

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "ERMENİSTAN'DA ANAYASA KRİZİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 28. Temmuz 06. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/ERMENISTAN-DA-ANAYASA-KRIZI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır